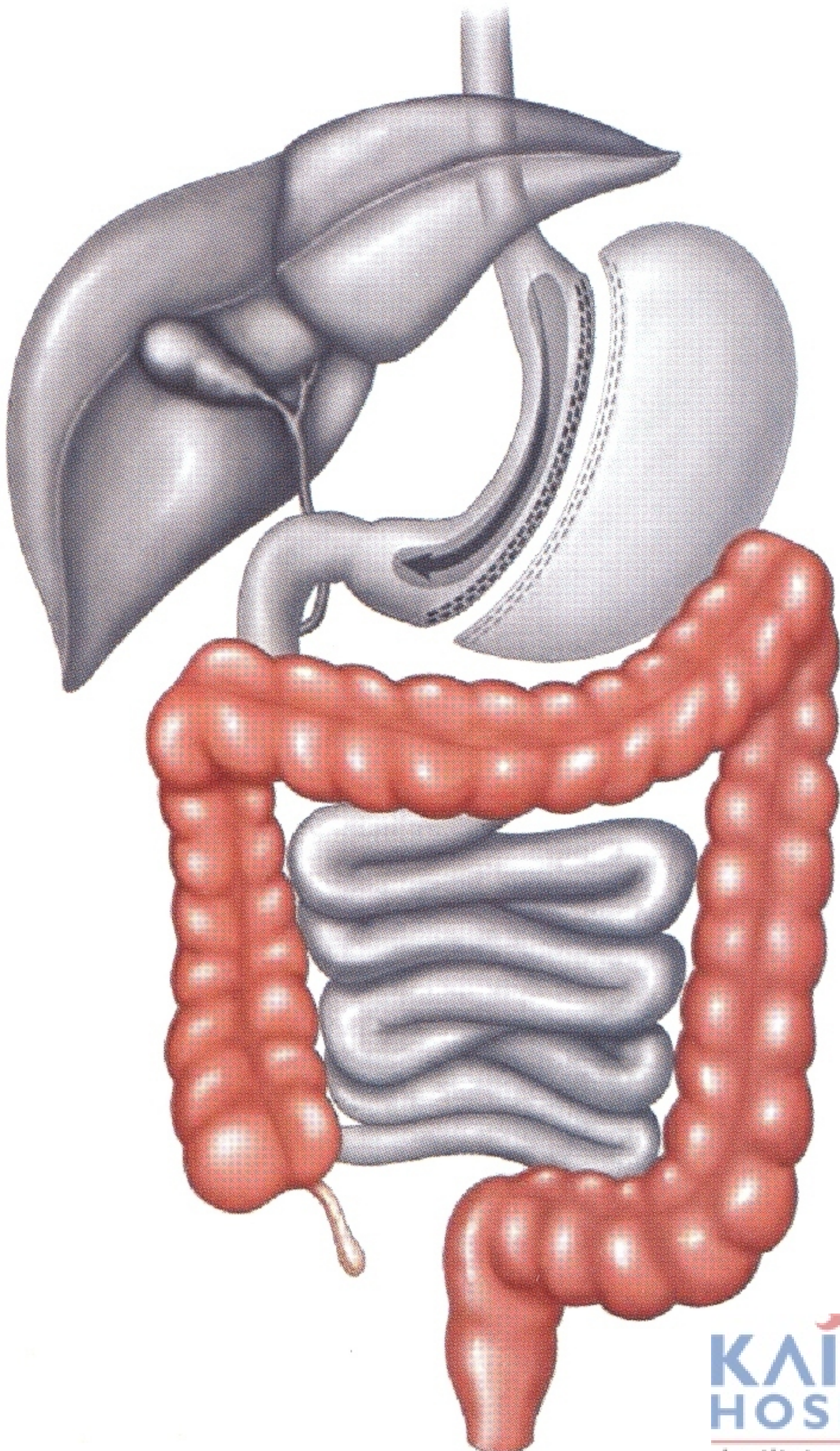

અભસરેટીવ કોલાઈટીસ

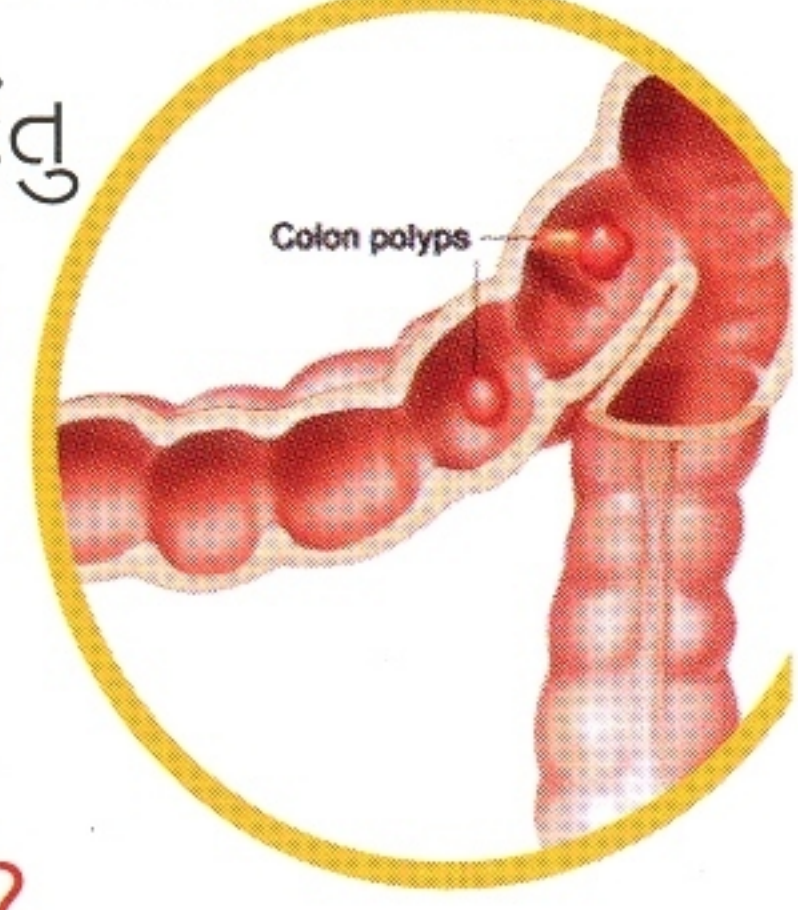
KAIZEN
HOSPITAL

Institute of Gastroenterology
& Research Centre

Care • Compassion • Cure

» અલ્સરેટીવ કોલાઈટીસ એટલે શું?

અલ્સરેટીવ કોલાઈટીસ એ મોટા આંતરડાની બીમારી છે જેમાં મોટા આંતરડા (Colon) ની અંદરના પડમાં સોજો તથા ચાંદા (Ulcer) પડે છે. આ રોગ સાધારણ રીતે ગુદાથી (Rectum) શરૂ થઈને મોટા આંતરડામાં (Colon) પ્રસરે છે. આ રોગ નાના આંતરડા (Small Intestine) માં થતો નથી. આ રોગ ગમે તે ઉંમરે થઈ શકે છે પરંતુ વધારે પ્રમાણમાં એ નાની ઉંમરે (૨૦-૩૦ વર્ષ) જોવા મળે છે.

» અલ્સરેટીવ કોલાઈટીસ ક્યા કારણે થાય છે?

આ રોગનું ચોક્કસ કારણ હજી શોધાયું નથી, પરંતુ Genes અને વાતાવરણના ફેરફારથી આ રોગનો ઉદ્ભવ થાય છે. આ રોગને Autoimmune રોગ કહેવાય છે, જેમાં શરીરમાં રોગપ્રતિકારક શક્તિની સામે અમુક દ્રવ્યો ઉત્પન્ન થાય છે જે મોટા આંતરડાના અંદરના પડને નુકશાન કરે છે.

» અલ્સરેટીવ કોલાઈટીસ ના ચિહ્નો ક્યા છે અને તેનું નિદાન કેવી રીતે થઈ શકે?

આ રોગના મુખ્ય ચિહ્નો સતત અથવા વારંવાર ઝાડા થવા, મરડો થવો અને ઝાડામાં લોહી પડવું. રોગના ચિહ્નો શરૂઆતમાં સાધારણ હોય અથવા કોઈ દર્દીમાં અતિશય પ્રમાણમાં દુઃખાવો અને તાવ આવી શકે છે. આ રોગનું ચોક્કસપણે નિદાન કરવા માટે દુરબીનથી તપાસ (Colonoscopy) કરવી પડે છે. સોજા તથા ચાંદામાંથી તપાસ માટે ટુકડો (બાયોપ્સી) લઈને આ રોગનું પાકું નિદાન થઈ શકે છે.

» અલ્સરેટીવ કોલાઈટીસના કોમ્પ્લીકેશન ક્યા થઈ શકે?

અલ્સરેટીવ કોલાઈટીસ એક અનિશ્ચિત બિમારી છે. કોઈક દર્દીને વર્ષો સુધી રોગ કાબુમાં રહે છે જ્યારે કેટલાક દર્દીને ગંભીર અને જાનને જોખમ થઈ શકે તેવા કોમ્પ્લીકેશન થઈ શકે છે. ઝાડાનું પ્રમાણ તથા બ્લીડીંગ વધી જવાને (Relapse) કહેવામાં આવે છે અને હોસ્પિટલમાં સારવાર લેવી પડે છે. કોઈક દર્દીમાં આંતરડું ફુલી જાય છે (Megacolon) અને એમાંથી આંતરડું ફાટી શકે છે (Perforation) આ અતિશય ગંભીર કેસ ગણવામાં આવે છે. ઘણાને ઝાડામાં અતિશય રક્તસ્રાવ થાય છે.

લાંબાગાળાનો રોગ અને વધારે પ્રમાણમાં આંતરડાને અસર થતી હોવાથી આ રોગમાંથી કેન્સરનું પરિવર્તન થઈ શકે છે. આ દર્દીઓનું નિદાન જલદી ન થવાથી જોખમ વધી જાય છે. આંતરડા સિવાય શરીરના બીજા અવયવોને અસર થવાથી સાંધાના દુઃખાવા, મણકાની તકલીફ તેમજ ચામડી, આંખો અને પિત્તાશયની નળીને અસર થઈ શકે છે.

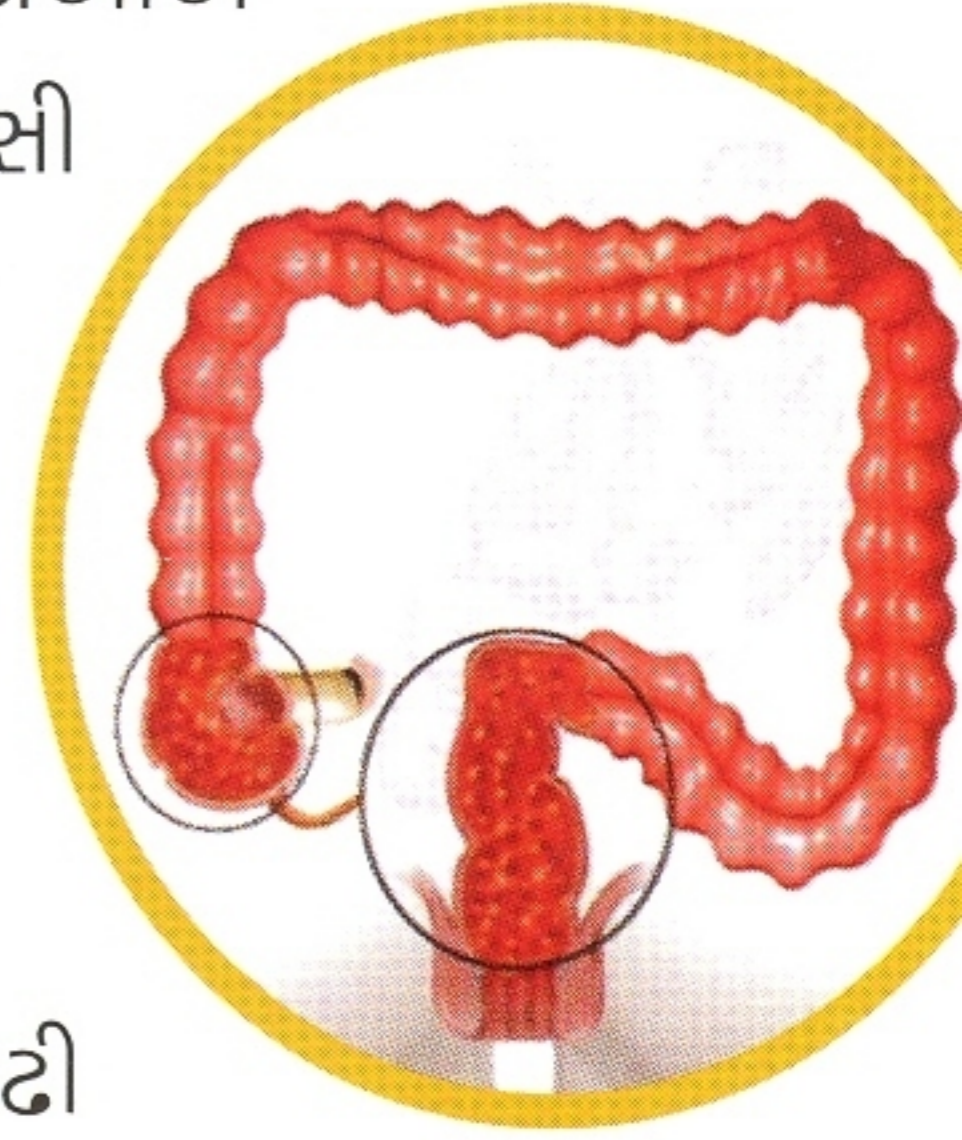
» અલ્સરેટીવ કોલાઈટીસની સારવાર શું છે?

આ રોગનું નિદાન થવાથી સલ્ફાની દવાઓ (5 ASA) ચાલુ કરવામાં આવે છે. ઘણાં દર્દીઓને એનીમાની જરૂર પડે છે. રોગનું પ્રમાણ અને અસર વધારે હોય ત્યારે Steroid ની દવાઓ ચાલુ કરવી પડે છે. આ દવાઓની ગંભીર આડ અસરો હોવાથી થોડાં દિવસોમાં બંધ કરવામાં આવે છે. દવાઓનો મુખ્ય હેતુ રોગને કાબુમાં લાવવાનો હોય છે. દવાની સારવારથી રોગ નાબુદ નથી થઈ શકતો જેથી દવાઓ લાંબાગાળા અથવા જીંદગીભર ચાલુ રાખવી પડે છે. કેટલીકવાર ઈમરજન્સી ઓપરેશનની જરૂર પણ ઊભી થઈ શકે છે.

» અલ્સરેટીવ કોલાઈટીસમાં ઓપરેશનની જરૂર ક્યારે પડે?

આ રોગમાં લગભગ ૮૦ ટકા દર્દીઓને દવાઓથી રોગ કાબુમાં રાખી શકાય છે, જ્યારે બીજા ૨૦ ટકા દર્દીઓ કે જેમનું રોગનું પ્રમાણ વધારે છે અને દવાઓથી રોગ કાબુમાં લાવી શકાતો નથી, ઊંમર નાની હોય, વજન ઓછું થતું જણાય, કમજોરી આવે તેવા સંજોગોમાં ઓપરેશન કરવાની જરૂર ઊભી થાય છે.

રોગ ૮ વર્ષથી વધારે હોય અને મોટા આંતરડાને વધારે અસર થતી હોય ત્યારે કેન્સરનું જોખમ દર વર્ષે વધતું જાય છે. આ દર્દીઓએ નિયમીત દર વર્ષે કોલોનોસ્કોપી અને બાયોપ્સી કરાવતા રહેવું જોઈએ. રોગ નાની ઊંમરે ચાલુ થયો હોય ત્યારે પણ કેન્સરનું જોખમ વધે છે.

» ઓપરેશન થઈ શકે? તેના ફાયદા શું છે?

ઓપરેશનમાં મોટું આંતરડું તથા ગુદાનો ભાગ કાઢી નાંખવાથી રોગ શરીરમાંથી નાબુદ થઈ જાય છે. રોગની દવા બંધ થઈ જાય છે, દવાના કોમ્પ્લીકેશન્સ અને આડ અસરોમાંથી મુક્ત થવાય છે, રોગની લાંબાગાળે થતી અસરો જેવી કે બ્લીડીંગ થવું, આંતરડું ફાટવું, શરીર અશક્ત થવું, કેન્સર થવું વગેરેમાંથી બચી જવાય છે.

» ઓપરેશન કેવી રીતે થાય છે?

આ ઓપરેશન (Proctocolectomy) એક મેજર ઓપરેશન છે અને તેમાં સામાન્ય જોખમ પણ રહેતું હોય છે. આ ઓપરેશન પેટ ખોલીને અથવા દૂરબીનની મદદથી થઈ શકે છે. ઓપરેશનમાં મોટું આંતરડું કાઢી નાખ્યા પછી નાના આંતરડામાંથી એક કૃત્રિમ પાઉચ (Ileal pouch) બનાવવામાં આવે છે અને એ પાઉચને મળમાર્ગના કુદરતી માર્ગ સાથે જોડવામાં આવે છે. આ જોડવાનું કામ સ્પેશીયલ મશીનો દ્વારા (સ્ટેપ્લર) અથવા ટાંકા દ્વારા થઈ શકે છે. આ ઓપરેશનમાં સાધારણ રીતે પેટ ઉપર ઝાડા જવા માટે એક ટેમ્પરરી નાના આંતરડાનો રસ્તો (Ileostomy) બનાવો પડે છે જે બે મહિના પછી બંધ કરી દેવામાં આવે છે. હવે આ ઓપરેશન દૂરબીન થી (લેપ્રોસ્કોપી પદ્ધતિથી) થઈ શકે છે જેથી પેટ ઉપર ઘાવ નાનો આવે છે, દુઃખાવો ઓછો થાય છે અને રીકવરી ઝડપથી થાય છે.

આ ઓપરેશન એ લોકો માટે નથી કે જેમના મળમાર્ગના સ્નાયુ ઘણાં કમજોર હોય, પરંતુ ઊંમર ઘણી મોટી હોય, ગુદાનું કેન્સર હોય અને Crohns disease નામનો રોગ હોય. આ દર્દીઓમાં ગુદાનો રસ્તો કાઢીને કાયમનો રસ્તો પેટ ઉપર બનાવવો પડે છે (End Ileostomy).

» ઓપરેશનમાં જોખમો કયા છે?

આ ઓપરેશનમાં ૧ ટકાથી પણ ઓછું જોખમ છે, પરંતુ નાની-મોટી તકલીફો થવાની શક્યતા ૩૦ થી ૩૫ ટકા જેટલી હોય છે. આ દર્દીઓમાં ઈન્ફેક્શન થવાની શક્યતા વધારે હોય છે. કોઈકવાર આંતરડું ચોંટી જવાથી આંતરડાની રૂકાવટ થઈ શકે છે. કોઈક દર્દીઓને પેશાબની અથવા વીર્યની તકલીફ થઈ શકે છે.

» લાંબાગાળે આ ઓપરેશન પછી જીંદગી કેવી હોય છે?

ઓપરેશન પછી કુદરતી રસ્તો અને પાઉચની કામગીરી ચાલુ થવાથી શરૂઆતમાં દર્દીને ૬-૮ વખત ઝાડો થાય છે જે ધીરેધીરે ઓછું થઈને ૪-૬ વખત થાય છે. ઝાડાનો કંટ્રોલ સારો રહે છે. લગભગ ૯૦ ટકા દર્દીઓ લાંબાગાળે ઓપરેશનથી અતિશય ખુશ હોય છે અને બીજાને આ ઓપરેશન કરાવવા માટે પ્રેરણા આપે છે. તેઓને એક નવી અને નોર્મલ જીંદગી જીવવા મળે છે. કોઈક દર્દીઓને ક્યારેક પાઉચમાં સોજો થવાથી ઝાડો વધી જાય છે જે દવાથી કાબુમાં લાવી શકાય છે.

દર્દીઓને રોગ નાબુદ થઈ જવાથી બ્લીડીંગ તથા અન્ય તકલીફોમાંથી મુક્ત થવાય છે તથા રોગની દવાઓ બંધ થઈ જાય છે. રોગ નાબુદ થવાથી માનસિક સ્તરે પણ દર્દીઓ ઘણી રાહત અનુભવે છે.